

Jauniešu bezdarbs – iedomāts vai patiens

Tas, cik jaunieši ir aktīvi darba tirgū un vai prot izmantot visas piedāvātās iespējas, atkarīgs vien no pašu mērķiem un ambīcijām

Jauniešu vecumā no 15 līdz 24 gadiem bezdarba līmenis Latvijā samazinās, Eiropas Savienības (ES) statistikas departamenta “Eurostat” informācija liecina, ka tas sarucis līdz 13,6%, kamēr pērn, atbilstoši “Eurostat” datiem, Latvijā bez darba bija 17,3% jauniešu. Kāda situācija veidojas Cēsu novadā?

MADARA OZOLIŅA

Iemesli un risinājumi

Šobrīd Cēsu filiālē reģistrētas 230 personas vecumā līdz 30 gadiem, kuras ir bezdarbnieki. Jaunieši veido 20 procentus no filiālē reģistrēto bezdarbnieku skaita. Nodarbinātības valsts aģentūras Cēsu filiāles vadītāja **Liene Agafonova** stāsta par iespējamiem jauniešu bezdarba iemesliem: "Daļa jauniešu, kas ir bez darba, ir jaunās māmiņas, kurām nav, kur atstāt bērniņu, līdz sagaidīs rindu bērnudārzā. Ir jaunieši, kas dažādu apstākļu ietekmē pātraukuši studijas, citi vēlas uzsākt uzņēmējdarbību. Protams, ir arī jaunieši, ar kuriem mūsu darbiniekiem jāpastrādā vairāk, lai motivētu viņus uzsākt darba attiecības." Lai to varētu vieglāk izdarīt un bezdarbnieku skaits samazinātos, Nodarbinātības valsts aģentūra jauniešiem piedāvā iesaistīties dažādos projektos. "Eiropas Savienības fonda (ESF) projekts “Jauniešu garantijas” piedāvā iesaistīties dažādos mācību un nodarbinātības pasākumos, kas veicinātu jauniešu izglītošanos un praktisko iemaņu attīstīšanu, lai varētu veiksmīgāk atgriezties darba tirgū. Lai jauniešiem piedāvātu viņa vajadzībām un interesēm atbilstošu pasākumu, vispirms notiek tikšanās ar karjeras konsultantu. Konsultācijā noskaidrojam jaunieša vēlmes, intereses, pārrunājam darba tirgus situāciju un meklējam iespējas iesaistīties piemērotā pasākumā, ja jauniešis to vēlas. Jauniešiem ir iespēja apgūt profesiju, mācīties valodas, uzlabot datorlietošanas prasmes, kā arī iegūt dažādu transportlīdzekļu vadītāja tiesī-

bas," stāsta L. Agafonova. Jauniešiem vecumā no 15 līdz 24 gadiem izveidota programma “Darbības jauniešiem”, kas dod iespēju pamēģināt profesijas, apgūstot gan praktiskās iemaņas, gan teoriju. Beidzot programmu, jauniešiem ir priekšstats par trim profesijām un iespēja izvēlēties, vai kādā no tām viņš vēlas iegūt profesionālo kvalifikāciju. Sadarbībā ar darba devējiem – uzņēmumiem un biedrībām - Nodarbinātības valsts aģentūra piedāvā jauniešiem nodarbinātības pasākumus: “Pirmā darba pieredze”, “Subsidētā darbavieta jauniešiem bezdarbniekiem” un “Darbam nepieciešamo iemaņu attīstība nevalstiskajā sektorā”. “Šajos pasākumos jauniešiem ir iespēja iegūt darba pieredzi, attīstīt jaunas iemaņas un prasmes vai papildināt esošās un turpināt profesionālo pilnveidi. Savukārt darba devējiem projektā piedāvājam – dotāciju jauniešu atalgojumam, kā arī dotāciju darba vadītājam uz noteiktu laiku. Ja darba devējs pasākumā iesaista jauniešus ar īpašām vajadzībām, tad tiek piedāvāts arī atbalsts darbavietas iekārtošanai, balstoties uz speciālistu novērtējumu.

Iesaistās arī pašvaldība

Arī Cēsu pašvaldības jaunatnes lietu speciāliste **Iveta Jermolājeva** uzskata, ka Cēsu novadā jauniešiem tiek piedāvātas dažādas iespējas, kas vēlāk var pavērt vaļā citas durvis: “Reālu darba iespēju ir daudz mazāk nekā strādāt gribēšo jauniešu. Ir arī dažādas iespējas, kā sevi pierādīt potenciālajam darba devējam. Piemēram, pašvaldības piedāvātais vasaras darbs arī ir iespēja, kuru ne visi izmanto. Tā var ne tikai iegūt noderīgu pieredzi, bet arī, saglabājot kontaktus ar darba devēju, turpināt darba attiecības pēc mācībām.” Kā vienu no problēmām, ar kuru sastopas jaunieši, meklējot darbu, I. Jermolājeva min darba devēju prasīto darba pieredzi, kuras jauniešiem nav. “Mēs šo jautājumu esam sākuši risināt Jauniešu mājā. Katrs jauniešs, kurš iesaistās darbā pie mums, var saņemt grāmatīņu, kurā mēs fiksējam padarīto darbu un nostrādāto laiku. Šo grāmatīņu viņš var parādīt darba

■VAR PIERĀDĪT. Nu gandrīz pusgadu Cēsu novada jaunieši, kuriem nav algota darba, var iesaistīties brīvprātīgajā darbā Jauniešu mājā un par paveikto saņemt rakstisku apliecinājumu, kas nākamajam darba devējam pierādīs gūto pieredzi.

Foto:MARTA MARTINSONE- KAŠA

devējam kā apliecinājumu savai pieredzei. Šis ir pirmais gads, kad esam ieviesuši šādu sistēmu, ceram, ka tā attīstīsies veiksmīgi. Lai apliecinātu šo ierakstu patiesumu un svarīgumu, katru grāmatīņu parakstīs arī Cēsu novada domes priekšsēdētājs.” Runājot, vai bezdarbs jauniešu vidū ir aktuāls jautājums, Cēsu pašvaldības jaunatnes lietu speciāliste uzsver, ka viss lielā mērā ir atkarīgs no paša jaunieša iniciatīvas: “Ir jācenšas saskatīt iespējas, kuras tiek dotas. Jaunieši, kas darbojas Jauniešu mājā, ik dienu gūst milzīgu pieredzi un jaunas zināšanas. Bet tā ir tikai daļa no novada jauniešiem. Šobrīd pie mums aktīvi darbojas 40 jaunieši, gaidīts ir ikviens, kurš vēlas iesaistīties. Arī šī ir viena no iespējām, kā kļūt zināšākiem dažādos jautājumos. Mums ir prieks skatīties, ka tie jaunieši, kas pie mums ir bijuši aktīvi, veiksmīgi, veido savu karjeru. Ja skolā jauniešs apgūst teorētiskās zināšanas, tad Jauniešu mājā var darboties praktiski.”

Iespējas ir, darītāju nav

Rudenī Cēsīs durvis vēra pašmāju IT koncerna “Draugiem Group” birojs. Nav noslēpums, ka uzņēmums darbinieku motivēšanai piedāvā gan konkurētspējīgu atalgojumu, gan pievilcīgu bonusu sistēmu. Tomēr, kā atzīst “Draugiem Group” runasvīrs **Jānis Palkavnieks**, darbaspēku jaunajai filiālei atrast esot grūti: “Manuprāt, mēs esam gana aktīvi brīvo vakancu reklamēšanā, tomēr, lai varētu teikt, ka strādāt gribētāji stāv rindā, nevaram.

Jāpiemin, ka lielai daļai jauniešu trūkst nepieciešamo zināšanu un prasmju. Kad jauniešs piesakās darbā par programmētāju, mēs ceram, ka viņš kaut ko ir jau programmējis, nevis tikai skolas laikā klausījies teorētiskas lekcijas. Tiem nav jābūt nozīmīgiem un lieliem darbiem, tā var būt mājaslapas programmēšana draugam. Galvenais, lai mēs redzam, ka šajā jomā cilvēks ir ko darījis. Tāpat, ja runājam par klientu apkalpošanas speciālistiem, ir jāpateikts darbam ar cilvēkiem un jābūt atvērtam komunikācijai. Ja jauniešs darba pieteikumā nespēj noformulēt domu, kādēļ šim amatam piesakās, tad kā viņš noformulēs palīdzību klientam?” J. Palkavnieks uzsver: “Mēs novērtējam to, ka jaunieši iegūst augstāko izglītību. Tas par cilvēku kaut ko liecina - viņš ir izgājis cauri konkrētam posmam, ir kaut ko sācis un kaut ko beidzis. Tomēr diploms noteikti nav no teicošais, lai mēs kādu pieņemtu darbā. Arī tad, kad meklējam projektu vadītājus, mums mazāk svarīgi, vai cilvēkam šajā jomā ir iegūta izglītība, vai iepriekš šajā jomā strādājis algotu darbu. Tikpat labi cilvēks var būt bijis līderis skolā, vadījis kādu bērnu nometni vai koordinējis kādu pasākumu. Mums būtiskākais ir tas, ko cilvēks spēj paveikt.” J. Palkavnieks arī stāsta, ka uzņēmums rūpējas par saviem darbiniekiem un to, lai viņi uz darbu nāktu ar prieku: “Mūsu uzņēmumā notiek darbinieku rotācija. Ja cilvēks jūt, ka veicamie pienākumi jau kļuvuši par rutīnu, mēs kopīgi meklējam citas iespējas cilvēkam sevi pie mums pilnveidot. Zinām, ka labi darbinieki ir jānovērtē, to mēs cenšamies darīt.” Uzņēmuma runasvīrs arī pauž pārliecību, ka tas, vai jauniešs

spēs atrast darbavietu, lielā mērā atkarīgs no vecākiem, kuriem jācenšas bērnam saskatīt viņa prasmes, spējas un jāvīrza bērnu tās attīstīt. Ik sezonu jaunus darbiniekus meklē arī slēpošanas komplekss “Žagarkalns”. “Tuvojoties ziemai, katru gadu tiek piesaistīti 30 darbinieki. Atrast tiešām labus un centīgus darbiniekus ir grūti, domāju, ka to apstiprinās vairums uzņēmēju,” pārliecināts “Žagarkalns” pārstāvis **Vadims Kaņevs**. Viņš stāsta, ka vairums strādājošo jauniešu ir vecumā no 18 līdz 25 gadiem. Viņaprāt, iespējas atrast darbu ir, viss esot atkarīgs no jaunieša pašiniciatīvas: “Jebkurš uzņēmums meklēs darbinieku, kurš pats izrādīs vēlmi strādāt. Arī “Žagarkalnā” esam novērojuši, ka degsmē sevi pierādīt zūd, jauniešiem nav vēlmescensties. Tāpat ir jaunieši, kuros redzam potenciālu, redzam iemeslu ieguldīt laiku un citus resursus. Šī otrā jauniešu grupa diemžēl ir mazāka.” V. Kaņevs stāsta, ka to jauniešu, kuri strādā uzņēmumā vairākas sezonas pēc kārtas, ir arvien mazāk. “Daļa atrod pastāvīgu darbu, par tiem mēs ļoti priecājamies. Citi - izvēlas doties prom no valsts. Iemesli var būt visdažādākie. Bet uzskatu, ja ir vēlme, arī darbu ir iespējams atrast. Arī mēs šogad ļoti aktīvi meklējam darbiniekus, gan izmantojot presi, gan sociālos tīklus. Atsaucās daži. Izskatās, ka visiem darbs ir.” “Žagarkalna” pārstāvis arī stāsta, ka, pieņemot darbā jaunus darbiniekus, jāņem vērā tūrisma uzņēmuma specifika. Tas nozīmē - potenciālajam darbiniekam jāpārvalda kāda svešvaloda. Būtisks ir cilvēkfaktors - jābūt izpalīdzīgam un pieklājīgam. □

Līga Jokste vēl līdz februāra vidum projekta "Jauniešu garantijas" ietvaros plāno veikt brīvprātīgās pienākumus. Pēc tam ar iegūtajām zināšanām un prasmēm uzsāks darba meklējumus.

MADARA OZOLIŅA

Līgai ir 28 gadi. Kādu laiku strādājusi Rīgā, ik rītu ceļu uz darbu mērojot no Cēsīm. Pēc otrā bērna piedzimšanas to darīt kļuvis arvien grūtāk. No augusta mēneša Līga ir reģistrējusies Nodarbinātības valsts aģentūrā (NVA), tas pavēris jaunas iespējas. "Tiku nosūtīta pie jauniešu konsultanta. Tur uzzināju par Eiropas Savienības fonda projektu "Jauniešu garantijas". Izmanojot šī projekta finansējumu, Nodarbinātības valsts aģentūra piedāvā darba tirgum nepieciešamo prasmju un iemaņu attīstīšanas iespējas. Bija vairākas iespējas, no kurām izvēlēties, tā kā esmu radoša un aktīva, izvēlējos pieredzi gūt koprades mājā "Skola 6", stāsta Līga. Par šo iespēju Līga priecājas, darbošanās projektā iemācījusi daudz jauna: "Pats labākais - nekas gatavs netiek nolikts priekšā. Pašai jādomā un jādara. Esmu vadītājas asistente, daru visu, ko no manis

Krāj pieredzi

prasa, sākot ar telpu dekorēšanu, beidzot ar līgumu un citu dokumentu sagatavošanu. Tā ir lieliska pieredze, jo lielāko daļu uzdotā līdz šim nebiju darījusi. Man nav divu vienādu dienu, katra ir interesanta un citāda. Ļoti novērtēju arī, ka man uzticas un ļauj veikt atbildīgus pienākumus."

Eiropas Savienības fonda projektā "Jauniešu garantijas" var piedalīties jaunieši vecumā no 15 līdz 29 gadiem, kuri nevienā no augstskolām neapgūst studiju programmas un kuri ir reģistrējušies NVA. Viens jaunietis projektā var piedalīties sešus mēnešus. "Es katru dienu dodos uz "Skola6" un darbojos tur četras

Jaunietis, kas tikko absolvējis skolu, vēlas strādāt, bet darba devējs prasa darba pieredzi. To var iegūt tikai strādājot. Veidojas apburtais aplis.

līdz astoņas stundas, tas atkarīgs no veicamo darbu daudzuma. Ja tiek atrasts algots darbs, no projekta var izstāties ātrāk, bet, ja to ātrāk neatradīšu, tad šeit darbošos līdz februāra vidum. Protams, sekoju līdzi darba piedāvājumiem Cēsīs, jo uz Rīgu ik dienu braukt vairs nevēlos. Ik pa laikam parādās kāds vilinošs piedāvājums, bet jauniešu vidū ir gana liela konkurence, un šīs labās vietas ātri vien tiek aizņemtas. Ja vien nevēlies strādāt par kasieri, tad darbu atrast nav viegli. Ļoti vēlētos darīt ko līdzīgu tam, ko daru patlaban - radošu darbu, kurā varu izpausties. Bet es zinu, ka viss, kas notiek, notiek uz labu - ticu, ka atradīšu darbu, kas sagādās prieku," pārliecināta Līga. Viņa, lai arī piekrīt, ka darba meklējumi lielā mērā saistīti ar pašu gribaspēku, atzīst, ka jauniešu bezdarbs šodien ir aktuāla problēma: "Tam ir vairāki iemesli. Sava daļa vainas jāuzņemas uzņēmējiem, sava - pašiem darba meklētājiem. Esi jauns un tikko absolvējis skolu, vēlies strādāt, bet tev prasīs reālu darba pieredzi. To var iegūt tikai strādājot, tādējādi rodas apburtais aplis. Savukārt, runājot par jauniešiem, lielai daļai trūkst atbildības sajūtas pret darbu, pienākumiem un kolēģiem. Īpaši tas attiecas uz darbavietām, kur aktuāls ir maiņu grafiks."

■GŪST JAUNAS ZINĀŠANAS. Līga Jokste projektā "Jauniešu garantijas" veic brīvprātīgā darbu, tādējādi gūstot jaunu pieredzi. Foto: MARTA MARTINSONE - KAŠA

Projektu "Jauniešu garantijas" Nodarbinātības valsts aģentūra īsteno, sadarbojoties ar mācību iestādēm, Izglītības un zinātnes ministriju, pašvaldībām, sociālajiem dienestiem, darba devējiem, kā arī jaunatnes organizācijām. □

Reizē uzņēmēja un skolotāja

Terēzei Elperei - Stālmanei ir 24 gadi. Viņa ir uzņēmēja un, iesaistoties projektā "Iespējamā misija", arī angļu valodas skolotāja.

MADARA OZOLIŅA

Terēze kopā ar draudzeni rada skaistas lietas svētkiem un ikdienai - interesantus kreklus, pastkartes, veido un apdrukā koka dēlīšus. "Ar to nodarbojos gadus piecus. Tas ir ne tikai sava veida business, bet arī hobijs, kas sagādā prieku," stāsta Terēze. Viņa ir pārliecināta, ja vien tam veltītu pietiekami daudz laika un enerģijas, uzsāktā nodarbošanās varētu kļūt par istu uzņēmējdarbību. Tomēr Terēzei bija citi plāni, pagaidām meitene uz darbnīcu dodas sestdienās un svētdienās: "Es gribēju izmēģināt strādāt skolā, gribēju kļūt par skolotāju. Pietiecos projektā "Iespējamā misija" un šī mācību gada sākumā sāku strādāt Vecpiebalgas vidusskolā par angļu valodas pasniedzēju. Tā ir vienreizēja iespēja saprast, vai man tas patiks - līdztekus strādāt un mācīties."

Terēze ik dienu strādā skolā kā jebkurš cits pedagogs, saņemot par to algu. Projektā "Iespējamā misija" viņai katru mēnesi piešķir stipendiju, turklāt divas reizes mēnesī misijas skolotājiem tiek rīkotas mācības, kuras apgūstot, saņem apliecinājumu par iegūtajām zināšanām. Tās ir līdzvērtīgas tām, ko apgūst topošie pedagogi augstskolā. Terēzei ir savs viedoklis par to, cik grūti jauniešiem atrast darbu: "Manuprāt, tā-

das iespējas, kādas ir šodien, nekad nav bijušas. Kur vien skaties - ir iespējams atrast kaut ko sev saistošu un interesantu. Cits jautājums - vai jaunieši šīs iespējas māk saskatīt un izmantot. Var nedarīt neko un gausties, cik viss ir slikti. Bet var arī izdarīt izvēli - mācīties un pilnveidoties, kas pavērs daudzas durvis." Terēze uzsver, cik katra pieredze, ko iespējams iegūt jau skolas laikā, daudz var dot: "Esmu bijusi Cēsu Jauniešu domes priekšsēdētāja. Tas deva drosmi turpmāk piedalīties projektos un nebaidīties no izaicinājumiem, deva pozitīvu enerģiju darboties tālāk. Esmu iesaistījusies visdažādākajos projektos. Ja agrāk tas bija retums un tā bija veiksmē, ja varēji kur tikt, tad tagad projektiem var pieteikties ikviens. Nesaprotu, kādēļ jaunieši šādas iespējas neizmanto. Tā ir iespēja redzēt pasauli un saprast, ka viss negriežas tikai ap

TERĒZE ELPERE:
-Ļoti būtiski, ko vecāki par izglītību un atbildību bērnam māca jau mazotnē. No tā ir atkarīgs, ar cik lielu pašiniciatīvu cilvēks izaugs, kāda būs viņa vēlme kaut ko darīt un sasniegt.

mums Cēsīs un pat Latvijā nē. Nu visas durvis pasaulē ir vaļā! Piedaloties projektos, jauniešiem ir iespēja nodibināt kontaktus, uzkrāt pieredzi, iegūt jaunas zināšanas."

Terēze seko aktuālajai informācijai, kas saistīta ar jauniešu organizācijām un to, kādas iespējas jauniešiem tiek piedāvātas: "Nesen redzēju piedāvājumu jauniešiem, kuriem patīk filmēt un fotografēt, kāda organizācija piedāvā apmaksātu ceļošanu gada garumā ar noteikumu - uzņemtos attēlus vai video dokumentēt. Tā ir lieliska iespēja, un arī šādi ieraksti CV vēlāk ir ko vērti. Pati pagājušajā gadā, darbojoties projektā, Anglijā ieguvu izglītību, kas saistīta ar uzņēmējdarbības pamatiem."

Lai arī Terēzes draugu lokā bezdarbs nav aktuāls jautājums, viņa zina, ka tā ir problēma: "Tam ir vairāki iemesli, bet viens no tiem nav saistīts ar to, ka pie mums trūktu darbavietu. Problēmas saknes slēpjas ģimenē - ļoti būtiski, ko vecāki par izglītību un atbildību bērnam māca jau mazotnē. No tā ir atkarīgs, ar cik lielu pašiniciatīvu cilvēks izaugs, kāda būs viņa vēlme kaut ko darīt un sasniegt. Tas ir arī viens no iemesliem, kādēļ vēlos kļūt par skolotāju - lai bērniem jau skolā mācītu un rādītu, ka dzīve nesākas tikai pēc 12.klases, bet ir jādoma un jārīkojas ātrāk." Terēzei ir būtiski, ka viņa šobrīd var gan strādāt, gan mācīties reizē. Tā ir viena no iespējām, kas netiek laista garām un, ļoti iespējams, atvērs durvis tālākai izaugsmei. □

■DOMĀ UN DARA. Terēze Elpere - Stālmane uzskata, ka jauniešiem ir ļoti daudz iespēju, kā veidot savu karjeru. Jāmāk vien šīs iespējas saskatīt. Foto: MARTA MARTINSONE - KAŠA